

Sanat Alanında Değişen Doğa Algısı ve Ekolojik Sanat

The Changing Perception of Nature and Ecological Art in the Field of Art

Oya Asan Yüksel İsmet Yüksel

Doç. Dr., Kütahya Dumlupınar Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Seramik ve Cam Bölümü, Kütahya, Türkiye
Doç. Dr., Kütahya Dumlupınar Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Seramik ve Cam Bölümü, Kütahya, Türkiye

ÖZET

Sanat tarihi, insanın doğayla olan etkileşimleri sonucu ortaya çıkan üretimlerinin bir tarihi olarak da tanımlanmıştır. Zaman içerisinde doğanın sanat alanı ile olan bu etkileşimi değişime uğramıştır. Son yıllarda doğa algısı ile ilgili en çok tartışılan olgu çevresel tahribattır. Bu konuda doğanın tahrip edilmesi ile ilgili en yaygın olarak paylaşılan görüş, insan faaliyetleri sonucunda ortaya çıktığı ve evrensel ölçüde etkilere sebep olduğu yönündedir. Bu küresel sorun hakkında ortak bir yaklaşım ve çözüm önerileri üzerine yapılmış birçok çalışma bulunmaktadır. İçerisinde yaşadığımız ortamı çevresel tahribat tehdidinden nasıl koruyacağımız konusunda çeşitli çözümler sunulurken, bu konunun sanat alanındaki gelişmeleri ve bunların toplum üzerindeki etkileri üzerine düşünmek ve düşündürmek de önemli hale gelmiştir.

Çevre problemleri hakkında ortaya çıkarılan analitik raporlar ve bu raporlar üzerinden bilimsel çalışmalar doğrultusunda hazırlanan çözüm önerileri etkili bir yöntem olarak kullanılmaktadır. Çevre odaklı toplum bilincinin oluşturulması noktasında sanat, çözümcül bir yaklaşım sunmaktadır. Sanatın yansıtma kabiliyeti, izleyicinin etkileşimde olduğu sanat eserin konusu ile direkt iletişime geçmesini sağlamaktadır. Bir sanat eseri genellikle kendisini izleyen kişiye işaret ederek, onların duygusal duyarlılıklarını harekete geçirmektedir.

Söz konusu araştırma araştırma; sanatın toplumsal değişim için bir araç olabileceğine inanan güncel sanatçıların doğal çevreyi kendilerine malzeme olarak kullanan pratiklerine odaklanmaktadır. Ayrıca çalışmada her biri izleyiciyle bir diyalog yaratmayı ve olumlu çevresel eylemi teşvik etmeyi amaçlayan eserlerin izleyici üzerindeki etkileri de irdelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Doğa Tahribatı, Ekolojik Sanat, Kültür ve Sanat

ABSTRACT

Art history has also been defined as a history of the productions of human beings as a result of their interaction with nature. Over time, this interaction of nature with the field of art has changed. The most discussed phenomenon regarding the perception of nature in recent years is environmental destruction. The most widely shared view on the destruction of nature in this regard is that it arises as a result of human activities and causes effects on a universal scale. There are many studies on a common approach and solution proposals about this global problem. While various solutions are offered on how to protect the environment we live in from the threat of environmental destruction, it has become important to think and think about the developments in the field of art and their effects on society.

Analytical reports about environmental problems and solution proposals prepared in line with scientific studies on these reports are used as an effective method. Art offers a solution-oriented approach at the point of creating environment-oriented social awareness. The ability of art to reflect enables the viewer to communicate directly with the subject of the work of art with which he is interacting. A work of art usually points to the viewer and activates their emotional sensitivities.

The research in question; It focuses on the practices of contemporary artists who believe that art can be a tool for social change, using the natural environment as a material for themselves. In addition, the effects of the works on the audience, each of which aims to create a dialogue with the audience and encourage positive environmental action, are also examined in the study.

Keywords: Destruction of Nature, Ecological Art, Culture and Art

1. GİRİŞ

1.1. Sanat Alanında Değişen Doğa Algısı

“Sanat aracılığıyla, doğanın ne olmadığına dair anlayışımızı ifade ederiz”

Pablo Picasso, 1923.

Doğa, en geniş anlamıyla, doğal dünya bir başka deyişle fiziksel evren olarak tanımlanmaktadır. Doğa ile sanat arasındaki karşılıklı etkileşim ise yüzyıllardır süregelmektedir. Doğanın bize verdiği ilham, sanat alanındaki yaratım sürecinin sonsuz biçimler almasına olanak sağlamaktadır. Çünkü doğa, bize sınırsız ilham veren zengin bir kaynaktır. Bu karşılıklı etkileşim sürecinde doğayı farklı açılardan görünür kılan ve bir düzene sokan yapı ise sanatçının bakış açısıdır. Sanat üreticileri doğa üzerindeki deneyimlerini arttırarak, onu türlü biçimlere bürünmektedir.

Fiziki çevrenin ve insanlığın doğa içindeki yerinin resmedilmesi 30.000 yılı aşkın bir süre önce yapılmış ilk mağara resimlerinden bu yana sanat üretiminde merkezi bir konuma sahip olmuştur. Avrupa'dan Avustralya'ya mağaraların tavanlarına ve duvarlarına bizon, at ve yaban öküzlerinin resimlerini yapan prehistorik erkekler ve kadınlar o zamandan bu zamana sanatçıların sürekli şekilde yaptıkları şeyin aynısını yapmışlardır. Yakın çevrelerini anlayabildikleri görsel bir dil ile temsil etmişlerdir (Brown, 2014, s. 8).

Sanatın doğanın bir yansıması olduğu düşüncesi uzun yıllardır süre gelmektedir, ancak bu yansıma zaman zaman farklılaşarak doğa algısının değişeceği gerçeğinin temelini de hazırlamaktadır.

Çin'de 1000'li yıllarda yapılan manzara resimleri doğanın bir yansıması, temsili gibi gözükse de aslında düşünülenin aksine bu çalışmalar sanatçılar tarafından açık havada doğanın bir taslağı şeklinde yapılmamaktadır. Bahsi geçen

Çinli sanatçılar doğayı inceleyerek değil, ünlü ustaların yapıtlarını inceleyerek tuhaf bir meditasyon ve konsantrasyon yöntemiyle ilk olarak çam ağacı ve kayaların boyanması gibi teknikleri edinerek öğrenmektedirler. Ancak bu tekniklere tam olarak egemen olup sonra yolculuğa çıkıp manzaraların ruhunu kavramak için doğada gözlemler yapmaktadırlar. Sonrasında ise zihinlerinde kalan çam ağaçlarının, kayaların ve bulutların görünümünü bir araya getirip manzaranın ruhunu yeniden oluşturmaya çalışmaktadırlar (Gombrich, 2004 s.153).

Resim 1: Ma Yuan "Ay Işığında Doğa" MS. 1200 civarları
Kaynak: (Gombrich Ernst, 2004, s. 152)

Bu ekolün en ünlülerinden olan Fan Kuan'ın "*Dağlar ve Akarsular Arasında Gezinler*" isimli çalışması çevirmen Arthur Waley'e göre; insan ve doğal dünya arasındaki dayanılmaz karşıtlığı göstermektedir. Bu durum sanatın bir taklit olmaktan yavaş yavaş çıktığı gerçeğine de vurgu yapmaktadır.

19. yüzyıl sonu 20. yüzyıl başında bütün zorlamalara karşın sanat hala doğayla olan doğrudan ilişkisini korumaktadır. İzlenimciler ise çok geniş ölçüde kübistler ise epeyce dönüştürerek doğayı resimlerinin öznesi yapmaktadırlar. Rönesans ile başlayan büyük gelenek her şeye rağmen devam etmektedir. Peyzaj artık doğanın nesneleştirilmesi ya da sadece doğayı yansıtmayı anlamı taşımamaktadır. Bu durum aynı zamanda insanın bilinç serüveninin de bir uzantısıydı. Çeşitli çağların getirdiği bilinç, doğa ile insanın zihinsel ilişkisi bu görkemli çabanın arkasındaki belirleyici bir güçtü (Brown, 2014, s. 6).

Doğa ile ilgili tüm bu zaman diliminde, en eski atalarımızın doğal dünyanın süreçleri ve ürünlerine anlam vermeleri ve bu gerçeği sanata yansıtma eğilimi korunmuştur. Vanitas resimleri, memento mori, trompe-l'oeil ve bodegones türündeki modern natüremort gelenekleri, doğal nesnelerin gelişme ve çürümelerine ahlaki bir önem atfederek metafor ve sembolizm kullanan sanat akımları arasında yerlerini almışlardır. Ve Rönesans'tan itibaren, ülke topraklarının temsil edildiği tasvirler, başarılı yönetim biçimlerinden aklın ızdıraplarına ve bedeninin tutkularına kadar her tür durumu ortaya koyan alegoriler olarak okunmuştur. Giorgione, *The Tempest (Fırtına)* isimli çalışması yaklaşık 1508 yılına aittir. Batı sanatının ilk peyzaj resimlerinden biri olan bu ünlü Rönesans tuvali, gizemli sembolizmi ve belirsiz anlamı ile yüzyıllar boyu görüş ayrılıklarına sebep olmuştur. Yapılırken amaçlanan anlamı ne olursa olsun, bu resim insanoğlu ile doğa arasındaki karşılıklı ilişkiye dair yeni bir anlayışı ortaya koymakta ve bu ilişki sadece maddi değil aynı zamanda da psişik olarak algılanmaktadır. Doğal çevre, yapılı çevre ile bütünleşik gösterilmekte olup, gökyüzündeki fırtına bir yandan da resmin kahramanları arasında bir tedirginliği akla getirmektedir (Brown, 2014, s. 9).

Resim 2: Giorgione The Tempest (Fırtına) 1508.
Kaynakça: (Brown, 2014, s. 9)

20. yüzyılda doğa algısı, görünüşe değil, doğanın görünmez güçlerine bir eşdeğer bulma meselesi haline gelmiştir. Sanatta büyüme, çürüme veya yerçekimi süreçlerini nasıl gösterebilirsiniz? Bunlar tarladaki bir ağaç kadar “doğa”dır şeklindeki düşünceler, sanat tarihçisi Ananda Coomaraswamy'nin 1934 tarihli *The Transformation of Nature in Art* (Sanatta Doğanın Dönüşümü) adlı kitabında "Sanat, işleyiş biçiminde doğayı taklit eder" şeklinde yorumlanmıştır. Bu düşünce geleneği, Clement Greenberg tarafından 1961 tarihli “Modern Resimde Doğanın Rolü Üzerine” adlı makalesinde de yer almıştır. Greenberg (1961) İzlenimci sanatçıların, resmi soyutlamanın eşğine getirerek sanat ve doğa arasındaki tüm çatışmayı nasıl çözmeye çalıştıklarını anlatmaktadır. Braque ve Picasso'nun bir şarap kadehinin normal görünümünü taklit etmeyi bırakarak bu yaklaşımın yerine, yeni bir gerçeklik anlayışını ortaya attıklarının altını çizmektedir. Belki de bu, Picasso'nun "*doğa değil sanat*" tanımını ilk kez tasarladığı zaman olarak algılanmıştır.

1917 yılında Duchamp'ın getirdiği büyük atılım, sanat yapıtının gücünü sadece kendisinden ve onu üreten bilinçten alan anlayışı geniş ölçüde bitirmiştir. Daha içe dönük planlarda bu etkileşim devam ettiyse de doğaya yerleştirilmiş şövale artık söz konusu değildir. Doğayı yansıtlama (mimesis) neredeyse geriye dönüşsüz bir biçimde sona ermişti (Brown, 2014, s. 6).

Postmodern süreç ile sanat pratiklerinin anlamı, fiziksel varlığından çoğu kez daha önemli bir hale gelmiştir. Sanat alanındaki doğa algısı da zamanla değişime uğramıştır. Aleksandr Shevchenko “Neo İkelcilik” isimli yazısında; “Dünya canavarca, fantastik, sürekli hareket eden bir makineye dönüştü. Kocaman bir otomatik organizmaya, cansız, parçaların katı bir karşılıklılığına ve dengesiyle yapılanmış devasa bir bütüne dönüştü. Bizler ve bütün dünya bütünü birer parçasıyız. Doğanın basit, fiziksel bir kopyası bizi tatmin edemez artık. İçinde yaşadığımız yüzyılın yaratılması böyledir. Doğalcı resim bizim için yok, tıpkı temizlenmiş, kumlanmış ya da asfaltlanmış yolları olmayan, su boruları ve yapay ışık olmadan, telefon ya da tramvay olmadan bir doğanın olmaması gibi. Sanatımız için yeni yollar bulmaya çabalıyoruz, ama eski biçimleri de tümünden reddetmiyoruz” (Harrison, Wood, 2011, s. 123) şeklinde yapmış olduğu açıklama ile değişen doğa algısına vurgu yapmaktadır.

2. SANAT ALANINDA EKOLOJİK YAKLAŞIMLAR

İçerisinde bulunduğumuz yüzyılda sanayileşme ve tüketimin yan etkileri en başta doğa üzerinde görülmeye başlanmıştır. Sürdürülebilirlik kavramının geçersiz olduğu kalkınma modelleri doğayı, iklim değişikliği, küresel ısınma, türlerin yok olması gibi geri dönüşü olmayan süreçlere sürüklemiştir.

1970’li yıllarda bir çok bilim insanı ve sivil toplum örgütleri; kirlenme, doğal alanların korunması, hızlı nüfus artışı, gıda, enerji tüketimi ve biyolojik çeşitlilik konularına ilgi duymaya başlamıştır. İlk “Dünya Günü” toplantısı 22 Nisan 1970’de Stanford’da yapılmış ve 1970’li yıllar “Çevre On Yılı” olarak anılır olmuştur. Daha sonra gelen 1980’li ve 1990’lı yıllarda ise çevre konusu arka plana atılarak; bu dönemde işsizlik, suç oranlarında artışlar, soğuk savaş, gelir dağılımında dengesizlik, hükümet bütçeleri, sosyal adalet gibi politik kavramlar ön plana çıkmıştır. 21. yüzyıla girdiğimiz yıllarda, yerkürenin insanoğlu tarafından gittikçe artan bir hızla bozulduğu tekrar görülünce, çevre sorunları yeniden ön plana çıkmıştır (Işık, 2016, s.4).

İklim krizi ile başa çıkmak için bireyden başlayan ve tüm toplumu içine alan çalışmalara ihtiyaç duyulmaktadır. Bu konudaki kilit nokta, bu yöntemlerin, değişikliklerin bireylerin bilinç değişimleri yoluyla nasıl başarılabilirliğidir. Bir farkındalık değişimini meydana getirebilecek araçlar arasında, sanat ve edebiyat önemli bir rol oynamaktadır. Günümüzde artan iklim mücadelesinde sanatçılar, galeriler, müzeler, kolektifle ve benzeri gruplar da yerlerini almış, hem çevre ile olan tartışmalarda farklı yanıtlar sunarak, hem izleyicileri bilinçlendirmede, hem de yeni tartışmaların zeminini hazırlamada aktif rol oynamışlardır.

1960'ların sonlarından itibaren başlayan çevre bilinci ve çalışmaları "ekolojik sanat" kavramının ortaya çıkmasını neden olmuştur. Bu kavram sosyal-ekolojik bir bağ çerçevesinde tüm sanat pratiklerini kapsayarak, çevre bilincinin sanat yoluyla oluşturulması veya dikkat çekilmesini sağlayan bir alan olmuştur.

Ekolojik konularda artan farkındalık ve 1960'lardan itibaren yükselişte olan çevre hareketine paralel olarak gelişmiştir. Günümüzün krizi olarak algılanan iklim değişikliği de böylelikle sanatçıların birçoğunun pratiğine konu olmuştur. Bu sanatçılar geniş bir yelpazede pasif eleştiri ve aktif müdahaleciliğe varan yaklaşımları kullanmaktadırlar. Doğanın tahribatına sebep olan faktörlere dikkat çekmek isteyen ekolojik sanat, çevre sanatı, doğa sanatı, arazi sanatı gibi birçok farklı terimin ortaya çıkmasına da sebep olmuştur (Brown, 2014, s. 6-7).

Arazi Sanatı'nın ortaya çıktığı dönemde, hippie kültürünün doğayı kutsayan yaklaşımlarının bir uzantısı olarak doğal yaşama yönelik bir ilgi kadar, doğada rastlanan tarih öncesi kalıntılara yönelik belirgin bir merakın uyanışı söz konusudur. Bazı Arazi Sanatı projelerinin doğaya yönelik müdahalelerinin doğal süreçlere tabi olmasına karşın bulunduğu yerde yüzyıllar boyunca kalacak nitelikte olması, geçmişten günümüze uzanabilmiş kültürel kalıntıları düşündürdüğü gibi bugünün geleceğe bırakacaklarını da sorgulamamızı sağlar (Antmen, 2008, s. 253-254).

Ekolojik Sanat doğanın korunmasını amaçlayarak sanat pratiklerinin üretimlerinde farklı malzeme ve bakış açılarını da beraberinde getirmiştir. Fiziki doğanın kendisi bu pratiklerde malzeme olarak kullanılarak insanlığın çevre ile ilişkisinde görsel bir yansıma yaratılırken, diğer yandan da bu ilişki doğrudan bilinçlendirici bir eyleme dönüşmektedir.

1960 yılından itibaren son 30 yıla kadar hızla gelişen güncel sanat alanındaki bu çevreci hareket çok geniş bir platformu kaplayarak bir farkındalık alanı oluşturmayı başarmıştır. Yapılan bu araştırma da geniş bir alanı kapsayan söz konusu sanat pratiklerinden "yeniden şekillendirmek" tanımı ile çalışmalarında sadece doğanın kendisini malzeme olarak kullanan ve onu dönüştüren güncel sanat pratiklerine yer verilmiştir.

İngiliz sanatçı Chris Drury (1948), anıtsal çalışmaları ile doğa ve insanlık arasında bağlantılar kuran çevreci bir sanatçıdır. Drury, doğal dünyayla bireylerin ilişkisini kurabilmek için sanat pratiklerinde bulunduğu bölgedeki yerel malzemeleri ve mekanları kullanmaktadır. Sanatçı *Carbon Sink (Karbon Havuzu)* isimli çalışmasında kömürleşmiş kütüklerden dev bir girdap yaratmaktadır. Girdap, bölgede bulunan kömür madenciliği faaliyeti ile iklim değişikliğinin yakındaki ormanlar üzerindeki olumsuz etkilerini konu almakta ve bu durumu izleyiciye çarpıcı bir biçimde anlatmaktadır (Resim 3).

Resim 3: Chris Drury Carbon Sink (Karbon Havuzu) Wyoming Üniversitesi 2011.
Kaynak: (Brown, 2014, s. 75)

Chris Drury, 2011 yılının sonlarında Wyoming Üniversitesi'nde kurmuş olduğu bu sanat pratiği ile yerel kömür endüstrisinin bölgedeki ormanların çam böcekleri tarafından tahrip edilmesi arasında düşündürülen bir bağlantı kurmaktadır. Drury, bu çalışmanın açık havada doğal olarak ayrışana kadar kalmasını amaçlasa da üniversite, kömür endüstrisi temsilcileri ve eyalet yasa koyucularının baskısına yanıt olarak Mayıs 2012'de aniden bahsi geçen pratiği dönüşümden önce kaldırmıştır (Frosch, 2012).

Amerikalı sanatçı Lynne Hull, (1956) doğayı kullanarak yapmış olduğu sanat pratikleri ile tanınmaktadır. Çalışmaları kentsel yaşamın sebep olduğu organik yıkım ile yaşam alanlarını kaybeden vahşi hayvanlara bir özür niteliğindedir. Lynne Hull'ın sanat pratiğini ister Kuzey Amerika'da ister Avrupa'da veya Afrika'da yaratsın, her yeni çalışması farklı bir ekolojik farkındalık içermektedir. Yeniden yaratılmış yaşam alanlarına davet edilen hayvanların, izleyici karşısında bir farkındalık yaratması bu farklı yaklaşımların ana teması olarak karşımıza çıkmaktadır (Vierling, 2003).

Resim 4: Lynne Hull
Kaynak: (Vierling, 2003)

Danimarkalı-İzlandalı sanatçı Olafur Eliasson'ın, (1967) doğal Dünya ile insan yapımı arasındaki sınırları bulanıklaştıran, “*Riverbed*” isimli ilk kişisel sergisini, insanların çok aşına olduğu bir dere yatağını sürpriz bir şekilde kapalı bir mekana taşıyarak gerçekleştirmiştir. Nehir yatağının kayalık toprakla tamamlanan engebeli ve büyüleyici manzarasını yeniden kurgulamıştır. Louisiana Modern Sanat Müzesi'nin binasına yayılan bu doğal düzenleme bir sanat eserine dönüşmüştür. (Quddus, 2014).

Eliasson'ın sergisi aynı zamanda müze anlamını, deneyimini, sanatçı, bina ve izleyici arasındaki ilişkiyi farklılaştırarak bir deneyim alanı oluşturmaktadır. Hem görkemli hem de alçakgönüllü enstalasyon, müze müdavimi rolüne ilişkin beklentileri alt üst ederek alışılmış tanımları farklılaştırmıştır. Eliasson, mekanda yaşama sürecini ziyaretçiye sunarak izleyici için bir deneyim alanı yaratmıştır.

Resim 5: Olafur Eliasson Danish-Icelandic
Kaynak: (Quddus, 2014)

Bir başka Amerikalı sanatçı Vaughn Bell (1978) insanların doğal mekanlarla ve doğada bulunan farklı türlerle olan etkileşimlerine odaklanmaktadır. Sanatçı özellikle bitki ekolojisi ve bitki toplulukları üzerine araştırma yapmaktadır. Bulunduğu bölgedeki (Amerika Birleşik Devletleri'nin Kuzeybatı Pasifik kıyılarındaki) sularındaki yosun ormanları, kabuklu deniz ürünleri, kentsel alanlardaki nehirler ve akarsular da sanatçının araştırma konularını oluşturmaktadır.

Sanatçının “*Village Green*” (*Köy Yeşillikleri*) isimli pratiği, her biri farklı yapay alanlarda oluşturulmuş bir dizi çalışmadan oluşmaktadır. İnteraktif bir seri olan bu pratik, izleyicilerin kafalarını kişisel biyosferler olarak tanımladığı alanların içlerine yerleştirmesi ile başlamaktadır. Resim 6'da görülen teraryumlar izleyicilerin peyzajın bir parçası haline gelmelerini sağlarken, bitkilerin, toprağın ve minik yaratıkların kokularını yakından deneyimlemelerini sağlamaktadır. Farklı kişilerle paylaştıkları ortak teraryum içerisindeki hava karşılıklı bağımlılığın da farkına varmalarını sağlamaktadır. Çalışmadaki bitkilendirme planının sanatçının bulunduğu bölgedeki endemik bitkilerden oluşması sebebi ile her enstalasyonda farklı bir düzenleme mevcuttur.

Resim 6: Vaughn Bell Village Green serisinden Biosphere Built for Two
Kaynak: <http://www.vaughnbell.net/one-big-house.html>

Resim 6’da iki izleyici başlarını teraryumun içine sokarak aynı anda sanatçının izleyici için kurguladığı manzarayı göz hizasında deneyimlemeye çalışmaktadır. Bell’in kişiye özel ekoloji icatları insanların, kafalarının üstünde taşıyabilecekleri bitkilerle dolu küçük kubbeleri ve kendi evlerinin konforunda, sahiplerinin başlarını içine sokabileceği, tavandan sarkan biraz daha büyük kubbelerden oluşan bir ya da iki kişilik ev biyosferleriyle absürtlüğün doruklarına ulaşmaktadır. Bu işler doğal çevremiz üzerinde hem hakimiyet kurma hem de onun bakımını üstlenme ihtiyacımıza hitap etmektedir. Birbirine ters maksatlar taşıyan bu ikilik sürekli bir gerilim yaratmaktadır. Bunlar, 19. yüzyılda geliştirilen kamusal parkların şehrin içinde yapay bir doğa oluşturma ve koruma girişiminin minyatür versiyonlarıdır. Sanatçı biyosferler aracılığıyla, içlerinde hayli suni bir yaşamın oluşturulduğu "yoğun bakım ünitelerine" benzer bir his yaratmaktadır. Sanatçının kendi tanımına göre bahsi geçen teraryumlar “orijinal ekolojik sistemin kaba birer benzerleridir. Bell bu çalışmasını “Doğayla kurduğumuz ilişkiyi nasıl anladığımıza dair birbirinden farklı, problemler ve umut verici yöntemler ve doğadan kopup kendimize aynı bir gerçeklik inşa ettiğimiz bu fütüristik ve distopik imgelem beni büyülüyor” şeklinde tanımlamaktadır (Brown, 2014, s. 203).

Kanadalı sanatçı Nicole Dextras (1956) 2007 yılında Ontario Gölü kıyısında oluşturduğu “View” (*Görünüm*) isimli çalışmayı iki metre büyüklüğündeki buz harfleri iki hafta boyunca dondurduğu göl suyu ile doldurulmuş ahşap kalıplar kullanarak gerçekleştirmiştir. Kalıpların çıkarılmasından sonra bu harfleri arazide doğal yollardan erimeye ve güçlü soğuk rüzgarlar tarafından hırpalanmaya bırakılmıştır. Çalışma peyzaja nasıl baktığımızı ve doğayı nasıl bir tüketim ürünü haline dönüştürdüğümüzü araştıran bir proje olarak izleyicilere sunularak farkındalık yaratılmıştır (Brown, 2014, s. 7).

Resim 7: Nicole Dextras View 2007

Kaynak: (Brown, 2014, s. 7)

Sanatçının “View” çalışması dışında bozunabilir/dönüşebilir malzemelerden yapılmış devasa, tipografik heykeller içeren bir serisi bulunmaktadır. Bu enstalasyonlar, doğrudan dünya üzerindeki etkimizi ele alan, kamusal alanda çatışmacı müdahaleler olarak algılanmaktadır. Sanatçı çevreci bir bilinçlendirme için izleyici ile sanat yoluyla iletişim kurmayı hedeflemektedir.

3. SONUÇ VE ÖNERİLER

Artan Dünya nüfusu ve yanlış tüketim yöntemleri ile birlikte doğaya verilen zarar gün geçtikçe artmaktadır. Bazı türlerin yok olduğu, iklim sıcaklıklarının normalin üzerinde veya altında seyrettiği günümüz ekolojik sistemi insan yaşamı için de bazı tehlikeleri içinde barındırır bir hal almıştır. Gelecek yüzyılın en büyük rekabet unsurlarının su ve temiz enerji kaynakları üzerine olacağı tartışılırken bir yandan toplum bilinci üzerindeki bilimsel ve sanatsal çalışmaların yoğunluk kazandığı izlenmektedir. Bu bağlamda tüm dünyada bilinçsizce yapılan üretim ve tüketim ilişkisinin neden olduğu iklim değişikliğinin ekolojik sisteme etkilerinin minimum seviyeye indirilmesine yönelik araştırmalar yapıldığı dikkat çekmektedir.

Sanatçı için doğa her zaman merak uyandırarak ilham kaynağı olmuştur. Sanatçı ve doğa arasındaki büyülü etkileşim dünyanın her yerinde olağanüstü yapıtlarla kendini göstermiştir. Ancak zaman içerisinde sanat alanında doğa unsurunun ele alınışı değişim göstererek farklılaşmıştır. İlk olarak doğanın taklit edilmesi ile başlayan bu birliktelik Rönesans ile birlikte farklılaşmış, 1960 yılında ise ilk temelleri atılan Ekolojik Sanat ile bambaşka bir hal almıştır. Ekolojik sanat pratiklerinde geleneksel teknik ve malzemeler terk edilmiş onun yerini doğal malzemeler almıştır. Doğanın tam olarak kendisini malzeme olarak kullanan sanatçılar doğadaki malzemeleri farklılaştırıp dönüştürerek birer sanat pratiğine dönüştürmüşlerdir. Bu bağlamda sanatçılar ekolojik farkındalığı da daha görünür kılmış ve mücadelede öncü olmuşlardır. Bahsi geçen güncel pratikler bireyden başlayan ve tüm topluma yayılan ekolojik bilinci sanat aracılığı ile izleyici ile buluşturmuş ve günümüz sanatının eleştirel tavrı ile doğaya yepyeni bakış açıları sunmuşlardır.

Ekolojik bilincin daha yaygınlaşması için insanların sanat ve kültür alanı ile yakın temas içerisinde olmaları, bu konunun kamusal alanlara daha çok yayılmasını sağlayacaktır. Bahsi geçen konu ile ilgili yaratıcı alanlarda çalışanların farklı etkinliklerde insanlarla buluşmaları ekolojinin, sürdürülebilirliğin sosyal bir mesele olarak ele

almasını sağlayacaktır. Ayrıca yerel yönetimlerin ekolojik politikalar belirlemeleri sanat ve kültür alanını destekleyerek ekolojik mücadele de önemli bir rol oynamalarını sağlayacaktır. Bu sayede kültür kurumları, sanatçılar ve tasarımcılarla işbirliği geliştirilerek konunun kamusal alana taşınması ve sanat aracılığı ile farkındalık yaratılması sağlanacaktır.

KAYNAKÇA

1. Antmen, A. (2008). *20. yy. Batı Sanatında Akımlar*. İstanbul: Sel Yayınları
2. Brown, A. (2014). *Güncel Sanat ve Ekoloji*. İstanbul: Akbank.
3. Frosch, D. (2012, Eylül 26). Art That Irked Energy Executives Is Gone, but Wyoming Dispute Whirls On. *Art That Irked Energy Executives Is Gone, but Wyoming Dispute Whirls On*. Amerika: The New York Times.
4. Gombrich Ernst. (2004). *Sanatın Öyküsü*. İstanbul: Remzi Yayınevi.
5. Harrison, Wood, C. (2011). *Sanat ve Kuram 1900-2000 Değişen Fikirler Antolojisi*. İstanbul: Küre Yayınları.
6. Hull, L. (2022, Eylül 16). *Lynne Hull*. weadartists.org: <https://directory.weadartists.org/artist/hulll> adresinden alındı
7. Işık, P. K. (2016). *Ekolojinin Temel İlkeleri- Ekolojinin Konusu ve Kapsamı*. Ankara: Palme Yayınları.
8. Nazan Alioğlu, B. B. (2019). *Çağdaş Sanatta Anlam Sorunu Üzerine Bir Deneme*. İstanbul: Literatür Yayıncılık.
9. Quddus, S. (2014, Ağustos 22). Olafur Eliasson Creates an Indoor Riverbed at Danish Museum. *Arch Daily*.
10. Vierling, R. J. (2003). Close Encounters of the Fourth Kind. *Online Journal Of Land Scape Art and Design*.